

Часопис "Світло", 2000, № 4, сс. 52-53

КРАЩЕ РОЗУМУ НЕМАЄ НІЧОГО

Сергій Васильович Комісаренко закінчив Київський медичний інститут (1966). 1966-1989 - аспірант, молодший науковий працівник, науковий секретар, керівник лабораторії імунохімії, керівник відділу молекулярної імунології, директор Інституту біохімії НАН України. З 1990 - заступник голови Ради Міністрів України, заступник прем'єр-міністра України з гуманітарних питань. У 1992 був призначений Надзвичайним і Повноважним послом України у Сполученому Королівстві Великобританії, а 1995 - в Ірландії (за сумісництвом). Засновник Британо-української торговельної палати в Лондоні та її почесний член, перший заступник голови Української ради миру.

В 1998 знову обраний директором Інституту біохімії ім. О.Палладіна НАН України та президентом Українського біохімічного товариства. Головний редактор «Українського біохімічного журналу».

Доктор біологічних наук, професор. Почесний доктор Кінгстонського та Північно-лондонського університетів. Автор понад 300 наукових праць у галузі молекулярної імунології та біохімії, статей про політику та культуру України. Перший у колишньому СРСР впровадив методи імунохімічних досліджень білків та пептидів й імуноензима-тичних досліджень.

Лауреат Державної премії України (1979). Нагороджений Почесною відзнакою Президента України (1996), орденом «За заслуги» III і II ступенів. Має ранг Надзвичайного і Повноважного посла України.

Йшов 1994 рік. У далекій Антарктиці сніжна і морозна... весна поступалась місцем такому ж сніжному й холодному літу. Саме тоді, 18 грудня, на одній із найкращих британських антарктичних станцій «Фарадей» було піднято жовто-блакитний прапор. Акт про безкоштовну передачу Великою Британією нашій країні «Фарадея» з усім устаткуванням підписував і перший Надзвичайний і Повноважний посол України в Лондоні. Як було не прийняти такий чудовий подарунок країни Шекспіра, Діккенса та Агати Крісті?..

Інколи можна почути, що в житті мені дуже поталанило. Захистив дві дисертації, став

професором, академіком, був дипломатом. Але, насправді, все це - результат копіткої, часом виснажливої праці. Так мене привчили батьки, так я звик і тому став «трудоголіком». Довго і багато вчився - школа, шість років медінституту, паралельно три роки мехмату в університеті. Англійську мову опановував із дитинства і в школі, й удома, французьку - на курсах, німецьку - в інституті. Потім - три роки аспірантури і терниста дорога в науку. Остання ж - це постійне навчання. Як у професійному спорті - постійно треба бути в формі. Робота завжди приносила мені радість. Вона давала відчуття свободи, як під час польоту на дельтаплані. Саме тоді думки шукають нетривіальне, цікаве, а не нагадують волів, які тягнуть воза з болота.

Завжди, і це найголовніше, відчував добре ставлення людей до мене і сам намагаюсь робити добро людям. Сьогодні рівень життя співвітчизників мене дуже хвилює. Відчуваю, що міг би зробити для них набагато більше, але, на жаль, багато своїх зусиль науковця не можу поки що реалізувати. До речі, ця проблема загальна, вона - одна з найнебезпечніших хвороб нашого суспільства. Прикро, що, маючи великий науковий потенціал, не можемо його використати належним чином.

Чим бідніша країна на природні ресурси, тим більше вона докладає зусиль, щоб вижити за рахунок інтелектуального потенціалу. Це закономірність. Хіба не парадокс, що такі бідні на природні ресурси країни, як Японія, Швейцарія, Швеція, Голландія, Данія - чи не найбагатші в світі? А Україна, Росія, Казахстан пасуть задніх. Перші ж, як і США, Франція, ФРН, Великобританія, давно зрозуміли, що головна рушійна сила в економіці - науково-технічний прогрес, ефективне використання сучасних технологій і світового досвіду. Свого часу ми розтринькали багатющі газові родовища Шебелинки і Дашави. По-хижацьки розграбували надра Донбасу. Перетворили на місячний ландшафт тисячі гектарів найродючіших у світі земель навколо Кривого Рога, Нікополя, Маріуполя. Сподівались, що газові й нафтові труби з Росії - то вічне, а тому не вели належним чином розвідку власних енергоресурсів. Англійці ж, як і ми, імпортували нафту і газ. Але наполегливо вели розвідку родовищ у Північному морі. Чим і забезпечили себе повністю, ще й іншим експортують.

Ті ж проблеми, що й у нас, були у Великобританії з вугільною, металургійною, оборонною промисловостями, що приносили збитки. Тому уряд пішов на те, щоб залишити лише прибуткові шахти, а звільнених людей перекваліфікували. Випуск металу скоротився, але він став високої якості. Все це робилось не без новітніх технологій.

Не раз чув, що Україні немає чого рівнятися на Великобританію, яка, мовляв, збагачувалась за рахунок колоній. Так, це колись було. Але не забуваймо, що вона

справила величезний вплив на процес цивілізації колонізованих нею країн, що британці протягом багатьох століть були світовими лідерами науково-технічного прогресу, носіями високих зразків культури. Тому не варто шукати скарб Полуботка на островах туманного Альбіону. Він не принесе нашій країні користі. Краще розуму немає нічого. Лише він зможе вивести нашу країну з кризи, змусить економіку запрацювати. В нас же відбувається селекція тих якостей особистості, з якими цивілізовані країни борються всіма доступними їм засобами. Наші люди розучились думати про майбутнє своєї держави і народу, про те, що нинішні негаразди, породжені політиканством, бажанням будь-що підім'яти під себе ближніх, принизити їхню гідність, негативно позначаться на майбутніх поколіннях. Інколи виникає таке відчуття, що ми вже самі не хочемо жити краще. Увесь час думаємо, якби не стало гірше...

І все ж потрібно рухатись уперед. Вчитись, а не топтатись на місці. Не заперечую, що людина не може знати всього. Головне, щоб вона була готова почути Щось нове, корисне, проаналізувати його, застосувати на практиці.

У кожній розвиненій країні існують пріоритети в науці, виробництві. Це - матеріалознавство, технології, що пов'язані з використанням нових джерел енергії, екологія, новітні інформаційні системи, так звані «хай тек», і сучасні медико-біологічні технології. Дуже важливо розробити й нам систему пріоритетів. І не тільки (навіть, і не стільки) в економіці, скільки в суспільному житті. Треба підняти громадянську гідність кожної людини. Але досягнути цього можна лише конкретними діями - тільки їм, а не словам, повірять люди. Наші громадяни повинні відчувати атмосферу патріотизму, відповідальності перед прийдешніми поколіннями. Для французів, німців, інших народів не існує питання щодо потреби розбудови власної країни, утвердження рідної мови, підвищення рівня життя. Питання тільки в тому, як це зробити швидше, якісніше і, головне, не за рахунок нащадків. Країна, суспільство будуються не для сьогоденного дня, а на віки, тисячоліття.

У нас же склалась досить дивна ситуація. Кружляючи і плутаючись на шляху реформ, ми так і не налагодили занепаде виробництво. Не працює промисловість, дуже мало випускають конкурентоспроможних товарів - немає грошей. Немає за що фінансувати науку, освіту, охорону здоров'я. Але без високого рівня науки, який нам ще вдається зберігати, не буде нових сучасних технологій, а без відповідної освіти не буде і людей, спроможних виробляти високоякісний товар навіть за допомогою чужих новацій. Головна функція вчених - отримати нові знання. Сьогодні, на жаль, це стає майже неможливим у різних галузях науки: потрібні великі кошти. Та ми не маємо навіть найменшого.

Ще одна функція вченого - бути експертом у державі. Керівництво країни свої рішення має приймати на основі експертизи вчених. Але так буває не часто. Ось і сьогодні Інститут біохімії розробляє ліки, потрібні населенню, але Міністерству охорони здоров'я це не цікаво. Чому?.. В багатьох країнах до думки вчених прислуховуються. Тобто нам є з кого «брати приклад». Я завжди був прихильником максимального використання міжнародного досвіду для прискореного розвитку нашої країни. І не треба вигадувати якісь спеціальні українські варіанти чи то приватизації, чи то реконструкції доменних печей. Існують загальні економічні закони, яких потрібно дотримуватися з урахуванням деяких специфічних особливостей кожного регіону.

Нині світ інтегрується в єдиному інформаційному просторі, у виборі загальнолюдських цінностей. Саме вони допомагають орієнтуватись у складнощах сьогодення. Їх не треба цуратись і нам.